

Sprawozdanie z działalności Działu Archeologii w roku 2013

Dział Archeologii Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Stargardzie prowadzony był w roku 2013 przez dyrektora muzeum dr. Marcina Majewskiego. W Dziale pracowały następujące osoby: Karolina Stań, Klaudia Pławiak (umowa o pracę zawarta 1 stycznia) oraz pomoc techniczna pan Robert Paduch. Dnia 31 stycznia został rozwiązany stosunek pracy z Karolem Kwiatkowskim, archeologiem mającym znaczny wkład w poznanie dziejów Stargardu. Pozostającą na zwolnieniu lekarskim K. Stań zastępował (umowa o pracę) mgr archeologii Bartłomiej Sil. Z Działem Archeologii współpracowało także dwoje wolontariuszy: pani Adela Krzeczko i pan Mateusz Szeremeta, studenci archeologii w Katedrze Archeologii Uniwersytetu Szczecińskiego.

Prace archeologiczne

W omawianym okresie prowadzono liczne badania archeologiczne, w większości prace interwencyjne:

- interwencyjne badania archeologiczne przy budowie budynku usługowego wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną na działce nr 223/5 położonej przy ul. Ratuszowej na Starym Mieście w Reczu, gmina loco;
- interwencyjne badania archeologiczne przy budowie na ul. Grudziądzkiej w Stargardzie, przy wykonaniu oświetlenia ulicznego, działki geodezyjne 58 i 64, obr. 7, gmina loco;
- interwencyjne badania archeologiczne realizowane przy budowie domu jednorodzinnego wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną na działce nr 53/1 w Grzędzicach, gm. Stargard;
- interwencyjne badania archeologiczne związane z inwestycją *Odbudowa wałów przeciwpowodziowych nad rzeką Iną, Gowienicą i Kanalem Żarnowskim, w celu zabezpieczenia przeciwpowodziowego terenów rolnych przyległych do Zalewu Szczecińskiego i Jeziora Dąbie* dla podzadania *Odbudowa wału przeciwpowodziowego nad rzeką Gowienicą* - wał lewy w km 0+000-4+055, wał prawy w km 0+000-4+680;
- badania archeologiczno-architektoniczne przy rozbudowie lokalu usługowego wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną w budynku mieszkalno-usługowym na działce nr 97/7, obr. 11, przy ul. Warowna 1B w Stargardzie, gmina loco. Badania te potwierdziły dotychczasową wiedzę o wykorzystaniu gospodarczym zapleczy działek kwartału VI umiejscowionych od strony murów miejskich

- w zachodniej części lokacyjnego Stargardu (więcej o badaniach w dziale Odkrycia);
- interwencyjne badania archeologiczne związane z wykonaniem przyłącza kanalizacji deszczowej dla budynku Szkoły Muzycznej I i II stopnia im. Witolda Lutosławskiego przy ul. Kazimierza Wielkiego 13 i 13A, działki geodezyjne: 203, 205/6, 205/7, obręb 11 w Stargardzie. W ich trakcie pozyskano znaczny zbiór nowożytnych ceramiki naczyniowej oraz fragmenty kafli piecowych (więcej o badaniach w dziale Odkrycia);
 - interwencyjne badania archeologiczne realizowane przy budowie wodociągu z Chlebówka do Chlebowa, odcinka wodociągu z Chlebowa do Rosowa oraz przebudowie istniejącej sieci na działce 17/1 obr. Chlebowo i przebudowie istniejącej sieci na działce 21 obr. Rosowo, gm. Stara Dąbrowa;
 - interwencyjne badania archeologiczne realizowane przy budowie jednorodzinne go budynku mieszkalnego wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną na działce 216/3, obr. Żarowo, gm. Stargard;
 - interwencyjne badania archeologiczne przy budowie domu jednorodzinne go z garażem wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną na działce nr 514/4 w Poczerninie, gm. Stargard;
 - interwencyjne badania archeologiczne realizowane przy budowie budynku mieszkalnego jednorodzinne go wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną na działce 362/5, obr. 16, przy ul. Witkiewicza w Stargardzie;
 - interwencyjne badania archeologiczne związane z pracami ziemnymi przy przebudowie sieci elektroenergetycznej (przyłącza do budynku mieszkalne go), linii kablowej NN 0,4 kV, zlokalizowanej na działkach nr 321/1, 321/2, 321/4, obr. Wielawino, gmina Grzmiąca;
 - sondażowe badania archeologiczne prowadzone w celu ustalenia lokalizacji i rozmiarów reliktyw kaplicy św. Jakuba u zbiegu ulic Marii Skłodowskiej-Curie, Gdańskiej i Światopelka w Stargardzie.

Kaplica św. Jakuba stała się przedmiotem poszukiwań, ponieważ była obiektem, o którego lokalizacji zachowało się najmniej informacji i pozostawała jedyną nie wpisaną, w historyczne plany miasta, średniowieczną budowlą sakralną. Były to największe wykopaliska prowadzone przez Dział Archeologii w 2013 r. Eksplorację poprzedziły badania georadarowe, po których wytyczono jednoarowy kwadratowy wykop. Odkryto w nim nawarstwienia związane z nowożytnym cmentarzem pomocniczym stargardzkiej gminy Mariackiej¹ funkcjonującym od początków XVIII do początków XIX w., zabytki świadczące o funkcjonowaniu w tym miejscu warsztatu ludwisarskiego (z przełomu średniowiecza i nowożytności) oraz ślady zabudowań drewnianych składu drzewnego z XIX w. (więcej o badaniach w dziale Odkrycia). W badaniach oprócz pracowników Działu uczestniczyła również mgr Marta Żukowska-Bosy oraz grupa studentów Katedry Archeologii Uniwersytetu Szczecińskiego odbywających praktyki terenowe.

¹ Schmidt 1878, 10-12.

Konserwacja zabytków

Pracująca w Dziale Archeologii konserwator zabytków Klaudia Pławiak w omawianym okresie przeprowadziła konserwację szeregu zabytków i eksponatów muzealnych. Zabytki stanowiły własność Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Stargardzie i pochodziły z badań archeologicznych, prowadzonych przez pracowników Działu. Oprócz tego w konserwacji znalazły się również, za zgodą ich właścicieli, obiekty będące depozytami, pochodzące z Muzeum Śremskiego, Muzeum Ziemi Międzyrzeckiej im. Alfa Kowalskiego, a także od osób prywatnych. Wstępne zabiegi konserwacyjne polegały na rozpoznaniu materii obiektów i przygotowaniu indywidualnego programu prac konserwatorskich dla każdego z nich. Zabytki oczyszczano mechanicznie i chemicznie, dezynfekowano, nakładano inhibitor korozji, a także zabezpieczenia antykorozyjne. Część przedmiotów była poddawana wcześniej konserwacji, niestety na ich powierzchniach widniały ogniska korozyjne, a sama struktura była osłabiona, dlatego musiały zostać poddane ponownej renowacji. W tym celu należało ustalić indywidualny program prac konserwatorskich, zdjąć wcześniejsze powłoki antykorozyjne, oczyścić, wzmocnić strukturę, a następnie zabezpieczyć. Do odrestaurowanych zabytków dołączono dokumentację opisową i fotograficzną.

W omawianym okresie wyżej wymienionym zabiegom poddano następujące zabytki z Działu Archeologii Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Stargardzie:

- obiekty z badań archeologicznych zespołu klasztornego augustianów-eremitów w Stargardzie: aplikacje - 10 sztuk (696/IIb/A/S, 887/IIb/A/S, 251/III/A/S, 188/III/A/S, 222/R/S, 228/R/S, 177/R/S, 287/R/S, 246/R/S, 330/R/S); monety - 28 sztuk (7/IIa/A/S, 47/II/A/S, 4/IIb/A/S, 48/II/A/S, 81/VI/A/S, 65/III/A/S, 325/IIa/A/S, 669/IIb/A/S, 676/IIb/A/S, 626/IIb/A/S, 228/III/A/S, 232/IIa/A/S, 74/IIa/A/S, 698/IIb/A/S, 74/III/A/S, 725/IIb/A/S, 690/IIb/A/S, 282/IIa/A/S, 620/IIb/A/S, 69/IV/A/S, 77/IIb/A/S, 221/IIb/A/S, 372/IIb/A/S, 276/III/A/S, 268/III/A/S, 107/IIb/A/S, 6/IIb/A/S, 45/VI/A/S); medalik z wizerunkami Marii i św. Jakuba (20/V/A/S); fragment przyrządu geometrycznego (100/II/A/S); element paska segmentowego (175/KwIV/G/S); okucie łopaty (33/VII/A/S); ostroga (357/III/A/S); zawias książkowy (175/KwIV/G/S); okucia książek - 4 sztuki (5/IV/A/S, 24/III/A/S, 112/III/A/S, 13/III/A/S);
- obiekty z badań archeologicznych Starego Miasta w Stargardzie: aplikacje - 6 sztuk (222/R/S, 228/R/S, 177/R/S, 287/R/S, 246/R/S, 330/R/S); monety - 6 sztuk (192/R/Kw/S, 300/GM/Kw/S, 150/R/Kw/S, 27/GM/Kw/S, 59/GM/Kw/M, 105/J/Kw/S); forma odlewnicza nóżki grapena (32/J/Kw/M); grzebień tkacki (123/KwIV/G/S); kielich z guzami na trzonie (13/J/Kw/M); klucz (316/R/Kw/S); młotek (88/KwIV/G/S); nóż z cynowymi aplikacjami (18/G/KwV/S); odważniki ołowiane - 2 sztuki (200/R/S, 390/R/S); odważniki miseczkowate - 2 sztuki (MS/A/270/75, 175/H/Kw/S); ostrze noża (141/KwIV/G/S); profitka (123/H/Kw/S); znaczek pielgrzymi w kształcie krzyża (262/R/S);
- obiekty z badań archeologicznych Rynku Staromiejskiego w Stargardzie: monety - 5 sztuk (6/R/S, 210/R/S, 321/R/S, 325/R/S, 352/R/S); plakietka z wizerunkiem Marii (219/R/S); plomby - 14 sztuk (83/R/S, 169/R/S, 215/R/S, 216/R/S, 218/R/S, 239/R/S, 253/R/S, 257/R/S, 263/R/S,

- 273/R/S, 276/R/S, 283/R/S, 290/R/S, 338/R/S);
- obiekty z badań archeologicznych prowadzonych na terenie nieistniejącej już kaplicy św. Jakuba w Stargardzie: formy odlewnicze - 4 sztuki (504/I/Jk/S, 523/I/Jk/S, 529/I/Jk/S, 545/I/Jk/S); pierścionek (628/I/Jk/S);
 - obiekty z interwencyjnych badań archeologicznych w Stargardzie, przy ul. Władysława Łokietka 7c: zbiór bransoletek - 12 sztuk (MS/A/263);
 - obiekty, głównie monety i plomby pochodzące z luźnych znalezisk bądź darów: denary - 17 sztuk (MS/N/1599, MS/N/1601, MS/N/1606, MS/N/1609); monety luźne „z sita” - 7 sztuk (MS/N/1598, MS/N/1600, MS/N/1602, MS/N/1603, MS/N/1604, MS/N/1605, MS/N/1607); fenigi - 2 sztuki (MS/N/2008, MS/N/1852); kwartnik (MS/N/289); krzyżyk z wyobrażeniem Chrystusa ukrzyżowanego (MS/A/261/2); ½ talara (MS/N/2007); witten - 2 sztuki (MS/A/262/2, MS/A/239);
 - obiekty z Działu Historii i Badań nad Społecznością Lokalną Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Stargardzie: barometr (MS/S/1820); chochla (MS/S/1118); cukiernica (MS/S/1117); kapsel (MS/S/1095); medale - 3 sztuki (MS/H/1874, MS/H/1452, MS/H/368); papierośnica (MS/S/915); rapier (MS/S/162); orzeł z pikielhauby (MS/S/106); tłok pieczętny wielkiej kasy kościoła Mariackiego (MS/S/1263); tłoki pieczętne cechowe: tkaczy i szklarzy (MS/DEP/192); szabla (MS/S/3); sztućce - 4 sztuki (łyżki: 1. MS/S/937, 2. MS/S/938; widelce: 1. MS/S/939, 2. MS/S/940); zestaw odważników augsburskich (MS/S/196); zbiór monet - 8 sztuk, depozyt z kościoła św. Jana Chrzyciela w Stargardzie (MS/DEP/878).

Oprócz konserwacji i dokumentacji wyżej wymienionych przedmiotów K. Pławiak sporządziła siedem opinii konserwatorskich na temat stanu zachowania zespołów zabytków i pojedynczych eksponatów znajdujących się w muzeum w formie depozytów. Wykonała również opis konserwatorski stanu zachowania wypożyczanych przez muzeum obiektów dla Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie oraz Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi.

Nabytki

Do zbiorów Działu zostały przekazane zabytki znalezione przypadkowo w Stargardzie i okolicach pochodzące z różnych okresów chronologicznych. Z wczesnym średniowieczem może być wiązany szklany paciorek (MS/A/285) odkryty w pobliżu Strachocina. Ze zwirowni koło Inśka pochodziło ostrze sztyletu i przedmiot metalowy w formie wielokątnej tulei, oba o nieokreślonej chronologii (MS/A/286). Zabytkami z okresu nowożytnego były natomiast: kula kamienna z Goleniowa, podkowa z Lipnika, garnuszek z ceramiki ceglastej z Suchania oraz przedmioty ze Stargardu - gwoździe, topór, plomba towarowa (?), 4 monety pomorskie i pruskie z okresu XVII-XVIII w. (MS/A/287).

Wystawy

Pracownicy Działu Archeologii brali udział w tworzeniu archeologiczno-historycznej wystawy stałej w Bastei pt. *Stargard - miejsce z historią. Stargard od czasów*

późnego średniowiecza do lat 20. XX wieku, która została otwarta dla zwiedzających 13 czerwca. Prace objęły konsultacje merytoryczne dotyczące zabytków i archeologicznej części wystawy, przygotowanie (w tym konserwację) obiektów, aranżację gablot oraz pomoc techniczną przy uruchomieniu ekspozycji. Archeologiczna część wystawy o przeszłości Stargardu mieści się przede wszystkim na drugiej kondygnacji Bastei. Zgromadzono tam obiekty (w tym archeologiczne) będące dziełem rąk stargardzkich rzemieślników: wyroby ceramiczne, skórzane, kościane, żelazne, złotnicze i inne. Wszystkie te zabytki oraz przedmioty importowane, numizmaty a także świadectwa prawodawstwa i sprawowania wymiaru sprawiedliwości, ilustrują historię miasta i jego mieszkańców w średniowieczu i wczesnym okresie nowożytnym. Ze zbiorów Działu pochodzą również kafle, dewocjonaalia, przybory naukowe oraz wieko trumny Ernesta von Krockowa prezentowane na pierwszym poziomie ekspozycji. Większość zabytków odkryto na terenie Starego Miasta w Stargardzie.

Wypożyczenia

W kwietniu wypożyczono ze zbiorów Działu trzy przedmioty (pierścionek, aplikację stroju i fragment sprzączki od pasa), pochodzące z badań archeologicznych Rynku Staromiejskiego w Stargardzie, na wystawę *Szatki godne białogłów poczciwych*, którą zorganizowało Muzeum Ziemi Wałeckiej w Wałczu. Zabytki eksponowane były do sierpnia.

Spotkania, konferencje

W dniu 16 maja dr M. Majewski brał udział w spotkaniu, w ramach projektu *Housing culture between climatic and social challenges in Medieval and Early Modern Europe*, w Aarhus pt. *Houses and Housing culture between climatic and social challenges in Medieval and Early Modern Europe*.

18-19 maja dr M. Majewski wziął udział w pierwszej w Polsce międzynarodowej interdyscyplinarnej konferencji z zakresu kampanologii *Dzwony w chrześcijańskiej Europie* organizowanej przez Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, wygłaszając referat *Miejsca po odlewie dzwonów na podstawie badań archeologicznych w Stargardzie*.

30 czerwca w ramach „Niedzielných Spotkań Historycznych” w Piwnicy Towarzystwa Przyjaciół Stargardu dr M. Majewski przedstawił wykład pt. *Zmiany w przestrzeni lokacyjnego Stargardu w świetle najnowszych badań archeologicznych*.

7 września dr M. Majewski uczestniczył w Wojewódzkiej Inauguracji „Europejskich Dni Dziedzictwa” pod hasłem *Nie od razu Polskę zbudowano*, które odbyły się w zespole pałacowo-parkowym w Siemczynie.

29 września dr M. Majewski uczestniczył w konferencji popularno-naukowej z okazji 700-lecia Drawna „*Drawno - Neuwedel*” z historii miasta i szlachty nowomarchijsko-pomorskiej.

Pracownicy Działu - dr M. Majewski i B. Sil uczestniczyli w XIX Sesji Pomorzoznawczej za lata 2012-2013. Ta odbywająca się w dniach 21-23 listopada konferencja była organizowana przez Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich Oddział w Szczecinie wraz z Muzeum Narodowym w Szczecinie, Muzeum Archeologiczno-Historycznym w Stargardzie, Instytutem Archeologii i Etnologii PAN w Szczecinie oraz Katedrą Archeologii IHISM Uniwersytetu Szczecińskiego. Dr M. Majewski był jednym z prowadzących sesję dotyczącą archeologii późnego

średniowiecza i czasów nowożytnych.

W październiku oraz w listopadzie dr M. Majewski uczestniczył w projekcie *Bezpieczeństwo zabytków naszą wspólną sprawą - II edycja*, który był współfinansowany w ramach rządowego programu ograniczania przestępczości i społecznych zachowań „Razem bezpieczniej”. Projekt składał się z serii spotkań edukacyjnych, które odbywały się na terenie wszystkich gmin wchodzących w skład powiatu stargardzkiego i miał na celu uświadomienie mieszkańcom, a w szczególności młodzieży, jak cenne dziedzictwo kulturowe znajduje się w ich powiecie i co mogą zrobić, aby zachowało się dla przyszłych pokoleń.

W dniu 8 listopada dr M. Majewski wziął udział w uroczystości obchodów 60-lecia Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk w Szczecinie.

18 listopada dr M. Majewski wraz z pracownikiem Działu Upowszechniania Sztuki, Edukacji i Promocji Marcinem Burdziejem wzięli udział w III Archeologicznej Sesji Sprawozdawczej Uniwersytetu Szczecińskiego za rok 2013. Podczas spotkania ogłosili referat pt. *Badania archeologiczne na terenie dawnej kaplicy św. Jakuba w Stargardzie. Sezon I 2013*.

5 grudnia Bartłomiej Sil w ramach „Muzealnych Spotkań z Przeszłością” wygłosił referat pod tytułem *Zanim powstały miasta... Ślady dawnego osadnictwa na Pomorzu*. Słuchacze mogli dowiedzieć się o sposobach zasiedlenia ziem pomorskich w najdawniejszych czasach oraz poznać jeszcze widoczne w terenie ślady bytności dawnych ludów.

Publikacje

Dnia 24 stycznia odbyła się promocja książki *Archeologia Stargardu. Badania zachodniej części kwartału V*, będącej końcowym rezultatem projektu o tym samym tytule, dofinansowanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Dziedzictwo Kulturowe, priorytet Ochrona Zabytków Archeologicznych. Niniejsza publikacja jest wynikiem i podsumowaniem interdyscyplinarnych badań wykopaliskowych w zachodniej części przyrynkowego kwartału V (ulica Grodzka) na obszarze staromiejskiego Stargardu. Stanowi ona pierwszą publikację źródłową z serii mającej na celu zaprezentowanie wyników badań prowadzonych na terenie miasta już od końca XX w. (następny tom serii dotyczyć będzie badań reliktyw kościoła klasztorowego augustianów-eremitów w Stargardzie).

W materiałach z XVII Sesji Pomorzoznawczej. Vol. 2: *Od późnego średniowiecza do czasów nowożytnych*, pod red. H. Panera i M. Fudzińskiego ukazały się dwa artykuły pracowników stargardzkiego Muzeum. Były to prace dr. M. Majewskiego (*Późnośredniowieczny warsztat ludwisarski odkryty na kwartale IX w Stargardzie*) oraz mgr K. Stań (*Obuwie i przedmioty skórzane pozyskane w trakcie badań archeologicznych na kwartale IX*).

W omawianym roku opublikowane zostały także inne prace autorstwa dr. M. Majewskiego. W materiałach pokonferencyjnych *Wallfabrer aus dem Osten. Mittelalterliche Pilgerzeichen zwischen Ostsee, Donau und Seine. Beiträge der Tagung Perspektiven der europäischen Pilgerzeichenforschung 21. bis 24. April 2010 in Prag* pod redakcją H. Kühne, L. Lambachera, oraz J. Hrdina ukazał się artykuł *Pilgerzeichen auf Glocken in binterpommerschen Kirchen*, a w ramach cyklu publikacji pod wspólnym tytułem *Zabytki*

powiatu stargardzkiego wydany został album i dziesięć folderów przybliżających historię zabytków poszczególnych gmin powiatu stargardzkiego. Drukiem ukazał się także *Suplement do Katalogu Zabytków Powiatu Stargardzkiego*.

Kwerendy, wizyty

W omawianym roku Dział gościł studentkę Uniwersytetu Szczecińskiego, panią Aleksandrę Makowską, która korzystała ze zbiorów archeologicznych w czasie przygotowywania pracy magisterskiej. Jednym z jej głównych celów było opracowanie zabytków szklanych z badań kwartału IX na Starym Mieście w Stargardzie.

Dyrektor Muzeum Archeologiczno-Historycznego dr M. Majewski przeprowadził kwerendy naukowe w bibliotekach uniwersyteckich w Getyndze i w Greifswaldzie w celu pozyskania literatury fachowej dla Działu Archeologii.

Pozostałe

W trakcie badań sondażowych prowadzonych w poszukiwaniu kaplicy św. Jakuba w Stargardzie M. Majewski, M. Burdziej i B. Sil udzielali informacji i wywiadów dla lokalnych mediów. W wystąpieniach informowali o przebiegu prac i historii badanego miejsca.

Klaudia Pławiak, Bartłomiej Sil, Karolina Stań

Bibliografia

Schmidt C. 1878. *Geschichte der Kirchen und milden Stiftungen der Stadt Stargard a. L.*, 2 Th. Stargard, 10-12.

Ryc. 1. Badania w Reczu, ul. Ratuszowa. W całości zachowany garnuszek na trzech nóżkach (grapen) sfotografowany *in situ* wewnątrz reliktyw zniszczonego pożarem średniowiecznego budynku.
Fot. B. Sił, MAH w Stargardzie

Ryc. 2. *Miasto i samorząd. Rzemiosło i handel* – jeden z poziomów wystawy w Bastei. Na pierwszym planie ekspozycytorzy z monetami i plombami towarowymi, w tle m.in. miecz katowski oraz tzw. szafa stargardzka.
Fot. B. Sił, MAH w Stargardzie

Ryc. 3. Stargard, przedmieścia miasta lokacyjnego, kaplica św. Jakuba. Studenci wykonują dokumentację rysunkową poziomu pochówków z XVIII-wiecznego cmentarza. Fot. M. Majewski, MAH w Stargardzie

Ryc. 4. Stargard, przedmieścia miasta lokacyjnego, kaplica św. Jakuba. Widok wykopu z lotu ptaka. Fotografia wykonana dzięki uprzejmości strażaków z Państwowej Straży Pożarnej w Stargardzie. Fot. M. Majewski, MAH w Stargardzie

Ryc. 5. Stargard, przedmieście miasta lokacyjnego, kaplica św. Jakuba. Eksploracja warstw.
Fot. M. Majewski, MAH w Stargardzie

Ryc. 6. Stargard, przedmieście miasta lokacyjnego, kaplica św. Jakuba. Eksploracja warstw.
Fot. M. Majewski, MAH w Stargardzie

Ryc. 7. Stargard, Stare Miasto, klasztor augustianów-eremitów. Element paska segmentowego (nr inw.175/Kw IV/G/S). Brąz, XVI w. Stan przed i po konserwacji. Fot. K. Pławiak, MAH w Stargardzie

Ryc. 8. Stargard, Stare Miasto, klasztor augustianów-eremitów. Medalik z wizerunkami Marii i św. Jakuba (nr inw. 20/V/A/S). Brąz, XVII w. Stan przed i po konserwacji. Fot. K. Pławiak, MAH w Stargardzie

Ryc. 9. Stargard, Stare Miasto, ul. Łokietka 7c. Bransoletka od zegarka (nr inw. MS/A/263).
Brąz, XIX/XX w. Stan przed i po konserwacji. Fot. K. Pławiak, MAH w Stargardzie

Ryc. 10. Medal pruski (nr inw. MS/H/1874). Brąz, 1913 r. Stan przed i po konserwacji.
Fot. K. Pławiak, MAH w Stargardzie

Ryc. 11. Zestaw odważników augsburskich (nr inw. MS/S/196). Brąz, 1733 r.
Stan przed i po konserwacji. Fot. K. Pławiak, MAH w Stargardzie

Ryc. 12. Depozyt Muzeum Ziemi Międzyrzeckiej im. Alfa Kowalskiego. Naczynie cynowe, ośmioboczna
butla, 1732 r. Stan przed i po konserwacji. Fot. K. Pławiak, MAH w Stargardzie